

Tribunal om jordreformen

I december hölls en tribunal i Port Elizabeth om landfrågan i det nya Sydafrika. Inbjudna domare hörde experter om hur det gick till när människor fördrevs från sin jord, de lyssnade på vittnesmål från fattiga på landsbygden och informerades om begränsningar i det nuvarande landreformsprogrammet. För att dra igång en debatt med dem som kan förbättra situationen var även representanter för regeringen och kommersiella farmare inbjudna.

Tribunalen organiserades av TCOE, *Trust for Outreach and Education*, en organisation som sedan 20 år arbetar med landsbygdsutveckling i olika delar av Sydafrika.

Professor Martin Leggasick, som gav en historisk återblick på ägande av jorden, började med året 1652. Ända sedan dess har landets ursprungliga invånarna systematisk drivits bort från sin mark. Med hjälp av lagstiftning har stora kommersiella farmare, ägda av vita, kunnat etableras medan svarta blivit självförsörjande småbrukare, migrantarbetare i gruvor eller farmarbetare och torpare på storjordbruken. Nationalistregeringen, som tillträdde 1948, tvångsflyttade dessutom miljontals människor till överbefolkade områden, så kallade hemländer.

Leggasick lyfte fram de hinder som finns för ett rättvist avgörande av landfrågan. Egenomsrätten är ett av dessa och han menar att den marknadsdrivna landreformsprocessen inte ger de jordlösa mark. Som alternativ strategi föreslår han förstatligande av all jord.

13 miljoner människor bor idag i de före detta hemländerna och 18 miljoner totalt på landsbygden, berättade Peter Jacobs, forskare från universitetet i Västra Kap. De allra flesta lever i stor fattigdom och har liten eller ingen tillgång till land. De är dessutom arbetslösa. Många pendlar till städerna för att söka arbete men arbetsmarknaden där kan inte svälja alla.

Landreformen gynnar inte de fattigaste, menade han. Han ville också slå håll på myten att enbart storskaligt, kommersiellt jordbruk är den enda hållbara lösningen. Forskning visar att småjordbruk för självförsörjning kan skapa nog så stora överskott för att säljas på lokala marknader.

Vissa av kraven på förlorad mark på landsbygden är stora, med många människor inblandade och leder inte till omfördelning av jord. Jacobs vill ha mer radikala åtgärder för att lösa denna omfördelning,

Över hela Sydafrika väntar människor på att få sin jord tillbaka.

FOTO: AFRIKABILD

både för kommersiellt jordbruk och egenförsörjning. Mer resurser behövs, bland annat för att regeringen ska kunna köpa land för att erbjuda landlösa. Han nämnde expropriering av jord utan kompensation som en möjlig lösning.

Vittnen

Efter experternas inlägg blev det dags för vittnena att ta plats på scen. De kom från olika delar av Sydafrika och som representanter för hela byar, eller för sig själva och sin familj, vittnade de om sina erfarenheter att försöka få mark genom de processer som finns tillgängliga i jordreformspaketet.

En stor frustration och bedrövelse framfördes över de omständigheter som drabbat de landsökande i de ofta tidskrävande och byråkratiska processer som eventuellt ska leda till att de får loss en bit land att försörja sig på. Dessutom framfördes exempel på rent diskriminerande bemötande från lokala myndigheter och traditionella ledare och även uttalad rasism från vissa vita farmare.

De vita farmarna, som inbjudits att delta, valde att avstå, vilket uppfattades som att de inte var intresserade att lyssna på vittnesmålen. På de svarandes sida fanns därför Mr Thomas, vice generaldirektör vid jordbruksdepartementet.

Denne fick verkligen sitta på heta stolen men svarade med stort tålamod, lugnt och diplomatiskt, på alla frågor som ställdes. Han förklarade att han väl förstod den frustration som framförts i vittnesmålen och som i de flesta fall var försvarbar.

Mr Thomas bekräftade regeringens misslyckande när det gäller att omfördela jord. Problemen är en resursfråga: mer pengar till budgeten för att köpa den mark som finns på marknaden och större resurser för att hantera processerna är, enligt honom, nyckeln. Om det inte finns villiga säljare av jordbruksmark måste regeringen gå in och expropriera mark, men mot kompensation. Att konfiskera utan kompensation skulle inte vara i enlighet med konstitutionen där bland annat egenomsrätten finns inskriven. Han menade dock att formuleringarna kring egenomsrätten kanske borde omprövas.

Efter tribunalen var många deltagare eniga om att det finns en öppning för fortsatt dialog för att försöka skapa en rättvis fördelning av jord och ett mer rättvist samhälle.

BENGT PERSSON

East London

På vår hemsida www.afrikagrupperna.se kan du läsa en mer utförlig version av denna artikel.

Detta verk är licensierat under Creative Commons Erkännande-ickekommersiell-Dela Lika 2.5 Sverige licens. För att se en kopia av denna licens, besök <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/2.5/se/> Verket har publicerats i www.globalarkivet.se.